פרשת סוטה נחלקת לשלשה ענינים. האחד, 'ציווייים' – הפסוקים בהם מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבועות, אלות וקללות', שהם הפסוקים בהם מבוארות השבועות, האלות והקללות שיחולו על האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם הפסוקים בהם נכתב שמקבלת האשה על עצמה את השבועות, האלות והקללות שמחיל עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב הכהן במגילת הסוטה ונמחק במים.

משנה. בָּא לוֹ הכהן **לִכְתּוֹב אֶת הַמְּגִלָּה** של הסוטה, **מֵאֵיזֶה מָקוֹם** – פסוק **הוּא כּוֹתֵב**, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב מִ"(וְ)אִם **לֹא שָׁכַב אִישׁ** אותך **וְגוֹ'**, **וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ** הנקי ממי המרים המאררים האלה". **וְאֵינוֹ כּוֹתֵב** את תחילת הפסוק שנאמר לאחר מכן, 'וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן **אֶת הָאִשָּׁה** בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה', אלא מדלג על חלק זה **וְכוֹתֵב** את המשך הפסוק "**יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאָלָה וְלִשְׁבֻעָה** בתת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה, **וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ, לַצְבּוֹת בֶּטֶן וְלִנְפֹּל יָרֵךְ**", עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה, **וְאֵינוֹ כּוֹתֵב** את מה שנאמר בהמשך הפסוק "**וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן**". **רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר** מתחיל לכתוב מ'אם לא שכב איש אותך וגו', **וְלֹא הָיָה מַפְסִיק** בכתיבת הפרשה כסדרה, אלא היה כותב גם תחילת הפסוק "והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה", וגם את הקבלה שמקבלת על עצמה "ואמרה האשה אמן אמן". **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל עַצְמוֹ אֵינוֹ כּוֹתֵב** – יזהר הכהן בעצמו, ולא יכתוב **אֶלָּא** את האלות המפורשות בפסוקים, "**יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאָלָה וְלִשְׁבֻעָה וְגוֹ'**", "**וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ וְגוֹ'**", **וְאֵינוֹ כּוֹתֵב** מה שנאמר בסיום הפסוק "**וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן**".

גמרא. שואלת הגמרא, **בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי** – מה טעמם של התנאים שנחלקו מהיכן היה כותב. ומשיבה, **בְּהַאי קְרָא קָמִיפַּלְגִי** - נחלקו כיצד לדרוש המקרא "**וְכָתַב אֶת הָאָלָה הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר**", **רַבִּי מֵאִיר סָבַר**, אם היה נאמר 'וכתב את **אָלוֹת**', היינו סבורים שאינו כותב אלא את **הָאָלוֹת מַמָּשׁ** – המפורשות בפסוקים, לכך נאמר 'הָאָלוֹת', **לְרַבּוֹת** – שכותב גם את **הַקְּלָלוֹת הַבָּאוֹת מֵחֲמַת בְּרָכוֹת.** ומה שנאמר '**אֵלֶּה**' שמשמעו שיכתוב אלות אלו ולא אחרות, **לְמַעוּטֵי** – שאינו כותב במגילת סוטה את **הַקְּלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה** – קללות שנאמרו בפרשת כי תבוא. ומה שנאמר 'הָאֵלֶּה' ביתור ה"א, **לְמַעוּטֵי** - שאינו כותב את **הַצַּוָּואוֹת** שציותה התורה לכהן **לְהַשְׁבִּיעַ** את האשה, **וְקַבָּלוֹת** האשה, שאומרת **אָמֵן. וְרַבִּי יוֹסֵי** הסובר שלא היה מפסיק, סבר **שְׁבוּלְהוּ** – כל הדרשות נדרשות **כְּדַקְאָמְרַתְּ** - כפי שדרש רבי מאיר, מלבד מה שדרש רבי מאיר מהמה"א של 'האלה' שבא למעט צוואות וקבלות, על זה חלק רבי יוסי וסבר שממה שנאמר 'וכתב **אֶת** האלות האלה', היתור של 'את' בא **לְרַבּוֹת** שכותב גם **צַוָּואוֹת וְקַבָּלוֹת.** מבארת הגמרא, **וְרַבִּי מֵאִיר** שלא דרש כן, הוא משום **שֶׁאֵתִים לֹא דָּרִישׁ** בכל התורה. **וְרַבִּי יְהוּדָה** הסובר שכותב רק מ'יתן ה' אותך', וכן אינו כותב את הקבלה שבסוף הפרשה, טעמו, **שְׁבוּלְהוּ** הה"א שנאמרו בפסוק **בְּמֵיעוּטֵי דָּרִישׁ לְהוּ** - באים למעט, וכך דרש, '**אָלוֹת, אָלוֹת מַמָּשׁ** – שכותב את האלות המפורשות בפסוקים, 'הָאָלוֹת', הה"א באה **לְמַעוּטֵי** שאינו כותב **קְלָלוֹת הַבָּאוֹת מֵחֲמַת בְּרָכוֹת** – דהיינו 'אם לא שכב וגו'', '**אֵלֶּה**' בא **לְמַעוּטֵי** שאינו כותב את **הַקְּלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה**, ו'**הָאֵלֶּה**' בא **לְמַעוּטֵי צַוָּואוֹת וְקַבָּלוֹת.**

שואלת הגמרא, **וְרַבִּי מֵאִיר** הסובר שהה"א של 'האלות' באה לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, והה"א של 'האלה' באה למעט שאינו כותב קללות שבמשנה תורה, **מַאי שְׁנָא הַאי הֵ"י** של 'האלות' **דְּמַרְבֵּי בֵּיהּ** – שדורש שבאה לרבות, **וּמַאי שְׁנָא הַאי הֵ"י** של 'האלה' **דְּמַעֵיט בֵּיהּ** – שדורש שבאה למעט, ואינו סובר כרבי יהודה ששניהם באו למעט. מבארת הגמרא, סבר רבי מאיר שה"י **דְּנַבִּיהּ דְּרִיבּוּיָא** - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלות', שהיא מילה שבאה לרבות – שכותב את האלות, **רִיבּוּיָא הִיא** – באה לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, ואילו **ה"י דְּנַבִּיהּ דְּמִיעוּטָא** – ה"א שנאמרה בתחילת 'האלה', שהיא מילה שבאה למעט – שכותב אלות אלו ולא שבמשנה תורה, **מִיעוּטָא** - באה למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.

שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק 'אם לא שכב איש אותך וגו' הנקי, **וְהָא לֵית לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר** בעלמא, שדי לומר בלשון לאו, ונדע **שְׁמִכְּלָל** שאמר **לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ** את ההיפך – **הֵן**, וממילא מפסוק זה שמשמעו ברכה, לא נשמעת קללה – שאם שטתה לא תנקה, ואם כן מדוע כותבים אותו במגילת סוטה, שאין כותבים בה אלא הקללות שנאמרו לה אם שטתה. מבארת הגמרא, **אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם** יש בפסוק זה משמעות קללה, כיון ש'הִנָּקִי' **כְּתִיב** בכתיב חסר ולא הינקי, ונדרש הפסוק בשני אופנים, אם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי – מלשון נקיות, ואם שטית, חנקי – מלשון חנק.

דָּרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא, אִישׁ וְאִשָּׁה נשואים **שְׁזָכוּ** – הולכים שניהם בדרך ישרה ואינם נואפים, **שְׁכִינָה** שרויה **בֵּינֵיהֶן**, שהרי שמו של הקב"ה נמצא בהם, יו"ד באיש וה"א באשה. **לֹא זָכוּ** – אינם הולכים בדרך ישרה, הקב"ה מסלק שמו מביניהם, היו"ד מהאיש וההה"א מהאשה, ונמצא שהם אש ואש, והאש **אֵשׁ אוֹכֶלֶתְנָן. אָמַר רָבָא,** אם לא זכו, **וְרָאשָׁה** – האש של האשה, **עֲדִיפָא** – קשה יותר וממהרת לאכול, **מִדְּאִישׁ** משל האיש, **(מַאי טַעֲמָא)**, משום **שֶׁהָאֵ**ש – אש של האשה **מְצָרֶפֶת** – גם לפני שהסתלקה הה"א היו האותיות אש יחד, ולכן נדלקת האש מהר, **וְהָאי** - אש של האיש, **לֹא מְצָרֶפֶת** – היו"ד של השכינה הפסיקה באמצע.

אָמַר רָבָא, מִפְּנֵי מָה אָמְרָה תּוֹרָה הָבֵא עָפָר לְסוֹטָה, לומר שאם **זָכְתָה** – שנמצאה טהורה שלא זינתה, **יוֹצֵא מְמֻנָּה בֶּן בְּאֵבְרָהָם אָבִינוּ, דִּכְתִיב בֵּיהּ** "ואנכי **עָפָר וָאֵפֶר**", ואם **לֹא זָכְתָה** - שזינתה, תמות **וְתֶחְזוֹר לַעֲפָרָהּ.** עוד **דָּרִישׁ רָבָא, בְּשֶׁכַּר שֶׁאָמַר אַבְרָהָם אָבִינוּ 'וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר',** והראה את מידת ענוותנותו, **זָכוּ בָּנָיו לְכ' מִצּוֹת** השייכות לעפר ואפר, למצות **אֵפֶר פָּרָה** אדומה, **וַעֲפַר סוֹטָה.** שואלת הגמרא וכי רק אלו המצוות שייכות בעפר ואפר, **וְהָאִיכָּא נָמֵי** מצות **עָפָר בֵּיסוּי הַדָּם,** ומדוע לא אמר שזכו לזה בזכות אמירת אברהם 'ואנכי עפר ואפר'. מתרצת הגמרא, **הָתָם** במצות כיסוי הדם, **הָכָשֵׁר מִצְוָה אֵיקָא** – יש בזה קיום מצוה, אך **הָנָאָה לֵיכָּא** – אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר פרה ועפר סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנטהרים מטומאת מת וכן מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו. וכן שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממזרים בישראל, ואם לא זינתה יועיל שנפקדת בזרע וכן מבטלת הלעז מעל בניה.

עוד **דָּרִישׁ רָבָא, בְּשֶׁכַּר שֶׁאָמַר אַבְרָהָם אָבִינוּ, "אִם מְחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל** ואם אקח מכל אשר לך" – שנתרחק מן הגזל, **זָכוּ בָּנָיו** כנגד זה **לְכ' מִצּוֹת,** כנגד מה שאמר 'מחוט' זכו **לְחוּט שֶׁל תְּכֵלֶת,** וכנגד מה שאמר 'שרוך נעל' זכו **לִוְרִצוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין.** שואלת הגמרא, **בְּשִׁלְמָא רְצוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין** יש הנאה מעצם קיום המצוה, **דִּכְתִיב** "**וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ** ויראו ממך", **וְתַנְיָא** בברייתא, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר** כיצד רואים ששם ה' נקרא על ישראל, **אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁבָּרֹאשׁ** – שיש בהם רוב השם של הקב"ה, שהשי"ן כתובה בקמט העור שבבתים, והדל"ת ברצועות, ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישראל וזו היא ההנאה ממצות תפילין. **אֶלָּא חוּט שֶׁל תְּכֵלֶת מַאי הִיא** ההנאה שיש לישראל ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה שיש הנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו,

המשך בעמוד קעד

דְּתַנְיָא בברייתא שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה,
שֶׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, מָה **נִּשְׁתַּנָּה** צבע **הַתְּכֵלֶת** שנצטוו ליתנו
בציצות יותר מִכָּל מִינֵי צְבָעוֹנִין. **מִפְּנֵי שֶׁהַתְּכֵלֶת דּוֹמֶה** מראיתו
לַיָּם, **וְיָם דּוֹמֶה** הוא במראהו **לָרָקִיעַ, וְרָקִיעַ דּוֹמֶה לְכִסֵּא הַכָּבוֹד.**
שֶׁנֶּאֱמַר לגבי הרקיע **"וַיִּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו**
כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לָטֹהַר", **וּכְתִיב** לגבי כסא
הכבוד **"כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא"**, הרי שהספיר שהוא
הרקיע דומה לכסא הכבוד.

משנה. המשנה מבארת דיני כתיבת מגילת סוטה הנכתבת בספר
שהוא קלף. **אֵינוֹ כּוֹתֵב** אותה **לֹא עַל** הַלּוּחַ של עץ, **וְלֹא עַל** הַנְּיָיר
העשוי מעשבים שכותשים אותם ומדבקים אותם בדבק, **ונעשה**
כעור שניתן לכתוב עליו, **וְלֹא עַל**

הַדִּיפְתְּרָא – עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. **אֶלָּא** כותבים **עַל הַמְּגִילָה** – קלף שעובד כל צרכו. **שֶׁנֶּאֱמַר** "וכתב את האלת האלה הכהן **בַּסֵּפֶר**", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה באה לבאר באיזה דיו יש לכתוב המגילה, **וְאֵינוֹ כּוֹתֵב לֹא בְּקוֹמוּס** – שרף אילן שמתיכו במים, **וְלֹא בְּקַנְקַנְתּוֹם** – שהוא מין מהעפר המשחיר. **וְלֹא בְּכָל דָּבָר שֶׁרוֹשֵׁם** – שנבלע בתוך הקלף ואינו נמחק, **אֶלָּא בְּדִיו** של שרף שרישומו נמחה במים. **שֶׁנֶּאֱמַר** "וכתב את האלת האלה הכהן **וּמָחָה** אל מי המרים", שמשמע שכותב על הספר **בְּכָתָב שֶׁיָּכוֹל לִמָּחוֹת** במים, ולכן אין כותבים בקומוס ובקנקנתום משום שאינם נמחים.

גמרא. אָמַר רָבָא, מְגִילַת סוֹטָה שֶׁכְּתָבָהּ בַּלַּיְלָה, הרי היא **פְּסוּלָה. מַאי טַעְמָא אָתְיָא** בגזירה שוה **תּוֹרָה** האמורה במגילת סוטה, **מִתּוֹרָה** האמורה במשפט, **כְּתִיב הָכָא** – לגבי מגילת סוטה, "**וְעָשָׂה** לָהּ הַכֹּהֵן **אֵת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת**", **וּכְתִיב הָתָם** – לגבי זקן ממרא, "**עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ וְעַל הַמִּשְׁפָּט**", **מַה מִּשְׁפָּט** אין דנים אלא **בַּיּוֹם, אַף מְגִילַת סוֹטָה** דינה להיעשות דוקא **בַּיּוֹם.**

ועוד אמר רבא, אם **כְּתָבָהּ** - את המגילת סוטה **לְמַפְרֵעַ** - מסופה לתחילתה, הרי היא **פְּסוּלָה, דִּכְתִיב** "**וְכָתַב אֶת הָאָלָה הָאֵלֶּה**", וממילת 'האלה' משמע שיש לכתוב את המגילה **כִּי דִּכְתִיבָא** - כסדר שנכתבה הפרשה במקרא.

ועוד אמר רבא, אם **כְּתָבָהּ** הכהן – את המגילת סוטה **קוֹדֶם שֶׁתִּתְקַבֵּל עָלֶיהָ** הסוטה את **הִשְׁבוּעָה** שמשביעה הכהן, הרי היא מגילה **פְּסוּלָה, [שֶׁנֶּאֱמַר]** תחילה 'וְהִשְׁבִּיעַ הכהן את האשה וגו', 'ואמרה האשה אמן אמן', **וְאַחַר כָּךְ** נאמר '**וְכָתַב** את האלת האלה הכהן בספר וגו'", הרי שכותב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את השבועה.

ועוד אמר רבא, אם **כְּתָבָהּ** הכהן – את המגילת סוטה **אִינֶּרֶת** - ללא שישרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה **פְּסוּלָה, שֶׁהֲרֵי 'בַּסֵּפֶר' אָמַר רַחֲמָנָא,** והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט.

אגרות קודש

ב"ה כ' חשון, ה'תשכ"א
ברוקלין, נ.י.

הרב הגאון הרה"ח וו"ח אי"א נו"מ עוסק

בצ"צ וכו' וכו'

מוהרש"י שליט"א

שלום וברכה!

מצורף בזה העתק מכתבי להרב ניסן שי' טלושקין.

כן מצורף בזה העתק מכתבי למר שזר שי'. ועוד הפעם - אבקש את כת"ר שי' לדבר עם מר שזר שי' בעניני תזכיר שנשלח לו, והם: (א) כפר חב"ד השני, (ב) יסוד בית ספר למלאכת המסגריות - בתכנית בתי ספר למלאכה בכפר חב"ד, (ג) בנין בשביל הסמינריון לבנות בכפר חב"ד, (ד) בנין בעד ישיבת תורת אמת בירושלים, (ה) בנין בעד ישיבת אחי תמימים בראשון לציון, (ו) תמיכות חד פעמיות בעד בתי ספר הרשת. ויהי רצון שיהי' שליח טוב ויבשר טוב, בנוגע כל סעיף וסעיף שבתזכיר. לכאורה, ביותר השפעת הנ"ל ויכולתו - בסעיף א' ו'.

בהזדמנות זו אעורר שאתא לידי הענין דגזירה שבטל טעמה - הבטלה גם הגזירה, וכמובן פיניתי תו"מ להאנציקלופדיא תלמודית, אבל לתמהוני לא מצאתי שם כלום עד"ז, עכ"פ בערך גזרה.

ולמותר להוסיף, אשר הערותי בנוגע לאנציקלופדיא התלמודית בכתבי לכת"ר פשיטא שלא לקנתר ח"ו, כ"א בתקוה שיצרפן להערות שבודאי מקבל מכמה ומכמה מקומות, ומזמן לזמן יוציא לאור חוברת ועלון תשלומים של הערות לכרכים שהופיעו.

שהרי פשיטא שאין לחכות בהנ"ל להוצאה שני' של כל הכרכים.

מצורף בזה מכתב ששאלוני בשו"ע אדה"ז ובצדו הערותי על הגליון.

בכבוד ובברכה לבשו"ט.

מ. שניאורסאהן